

MATERNITAT LIQUIDADA

Mentre repassava algunes ressenyes anteriors ja escrites per mi sobre la singular obra de l'empordanès Damià Bardera (Viladamat, 1982), he trobat la referència a una de les primeres vegades que vam coincidir en un acte públic, un curs impartit pel filòsof britànico-polonès Zygmunt Bauman, organitzat per la Càtedra Ferrater Mora fa tres anys. Bardera, potser un dels escriptors catalans amb major bagatge filosòfic, un narrador amb un envejable coneixement sobre el fet literari des de qualsevol perspectiva, impregna els seus relats de sobredosis de pensament contemporani, dissimulat des d'un llenguatge comprimit i precís, una gramàtica de sílex i una enginyeria interna brutalment efectiva, embolcallat des de cert ambient oníric propi de les escenografies surrealistes de Carl Gustav Jung.

I tanmateix, o potser per això, Bardera és un autor difícil, complex, amb un peculiar univers que requereix de certa capacitat hermenèutica, i que si bé el fa ser original, no permet la popularitat o el "fast read" d'una literatura catalana que ressegueix el camí de la banalitat, marcat per les mutacions d'un món editorial previsible i que potser l'aboca a les llibreries d'aeroport. Potser això forma part del seu atractiu, potser això representa la maledicció bíblica d'una literatura que li resulta estreta, tret que algú decideixi traduir-lo, especialment en un anglès sintètic, farcit de monosíl·labs i *phrasal verbs* capaços de traslladar els matisos, paradoxes i ambigüitats de la seva narrativa. També això obliga a inventar neologismes urgents, com ara la "barderologia" que exigeix certa familiaritat a l'hora d'enfrontar-nos a la seva obra, una obra, d'altra banda, que mereix ésser llegida globalment, en la seva totalitat (i que potser exigiria una edició especial, amb un recull complet). Al cap i a la fi, el seu darrer llibre *Nens de Llet* és (sembla) el darrer volum (un cabalístic setè)

d'un cicle amb coherència interna i evolució tel·lúrica. El seu recull acabat de publicar per l'editorial vilanovina El Cep i la Nansa) sembla la culminació de la sèrie encetada amb *Alguns contes per llegir d'amagat*, *Fauna animal*, *Els homes del sac*, *Els nens del sac*, *Contes de propina* i la *nouvelle Viladelsac*.

Tornem a Bauman. El filòsof (tècnicament sociòleg) es pot considerar com el forense de les institucions tradicionals que atorgaven estructures més o menys sòlides a les societats occidentals. L'impacte de la globalització ha convertit en béns materials (i peribles) qualsevol element, especialment els espirituals. D'aquí que les relacions interpersonals, l'amor, la família,.. siguin béns immaterials que ja han arribat directament al mercat. Els sentiments es consumeixen i passen a esdevenir prescindibles i refusables; les trajectòries vitals, malaguanyades. El festeig ja forma part d'un espectacle representat per les víctimes propiciatòries de programes estil "First Dates". El sexe és banal i l'amor ja és sense compromís. El més inquietant de tot plegat és que la maternitat, amb un component instintiu i animal, espai sagrat per a gairebé la unanimitat dels antropòlegs, no es lliura d'aquesta dinàmica trinxadora. Potser l'animalitat primigènia, en el fons també anticipa la seva destrucció. Al cap i a la fi, els propis documentals del National Geographic han matat, fins i tot, el poc misticisme que restava respecte la figura de la mare. Després que Nietzsche matés Déu i Freud assassinés el pare (via relació materna incestuosa estil Edip), Bardera ha mort la mare.

Nens de llet, com el títol indica, es pot llegir com aquesta relació tel·lúrica, via lactància, entre mares i fills. O, en el seu defecte, l'absència total de la maternitat, o que el que és el mateix, l'individu sense lligams ni referències, sense connexió amb cap àncora vital, sense arrels ni passat. Els personatges dels contes durs i foscos del recull exhibeixen criatures orfes, mares mortes (a Viladelsac, el personatge girava a l'entorn d'una mare absent, resident en una mena d'Avern anomenada Barcelona). També hi ha pares, amants, ex que substitueixen la figura per una nina inflable, una

nina de drap, una presència invisible. O ens presenta una dona capaç de retenir durant una dècada una criatura a la panxa en un embaràs accidental. O mares mutilades. O mares dissecades, assegudes al sofà contemplant els programes de tele escombraries que fan companyia al que resta de famílies que la correcció política ens obliga a definir com a desestructurades. Perquè, de fet, i això ho podria afirmar Bauman, la família ha estat el darrer baluard conquerit definitivament per un capitalisme triomfant que és el llop ferotge capaç de cruspir-se àvia i caputxeta. I aquí Bardera no ens exposa la versió Disney dels contes populars, sinó que no oculta la cruesa de les versions originals i no censurades de Perrault i els germans Grimm, on no hi solen haver màquines expenedores d'anissos a l'entrada de boscos encantats. Aquí Bardera, amb nombroses referències als contes tradicionals (les set cabretes, Blancaneus, la Ventafocs, la mateixa Caputxeta, els Tres Porquets,...) juga amb plànols temporals i narratius per introduir-nos en el seu univers inquietant, en què les estructures internes fan ballar a uns personatges desnonats de la correcció política i les versions toves amb què hem tractat, debades, d'embolcallar el pertorbador món infantil.

En el món capitalista d'avui, la família ha mort. El capitalisme com a sistema d'organització s'ha empeltat de la crueltat predadora de la natura, tal com ens ofereixen els documentals del National Geographic, en què tothom devora tothom i els sentiments –o la projecció que ens entestem a crear des del sofà de casa- resulten circumstancials i efímers. A la baumiana manera, Bardera ens ofereix contes líquids, on s'esfuma qualsevol seguretat, estructura, estabilitat o ancoratge respecte a qualsevol precepte moral o retòrica humanística. I en el que ja representa una evolució des dels primers llibres fins a aquest darrer, ha liquidat la darrera trinxera: la maternitat. D'aquí que l'obra, efectivament coherent i elaborada amb meticulositat com a projecte literari, l'escriptor empordanès sigui capaç d'inspirar sentiments contradictoris. És inqüestionable la seva vàlua literària, i és també inquietant la repulsa i fascinació que inspiren els seus contes als lectors. Quan es

tanca el llibre em quedo amb aquella estranya sensació del personatge fílmic de Lawrence d'Aràbia interpretat per Peter O'Toole, que mata a sang freda i a contracor un dels seus companys, i a continuació, en una torturada confessió, afirma que li va agradar fer-ho.